

به نام خدا

توسعه خلاقیت در دانش آموزان : روش های آموزشی و فعالیت های عملی

مولفان :

آزاده زارعی

مهناز کلکلی

غلامرسول نارویی

آرزو نارویی

زهرا کریمی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه: زارعی، آزاده، ۱۳۵۸
عنوان و نام پدیدآورندگان: توسعه خلاقیت دردانش آموزان: روش های آموزشی و فعالیت های عملی /
مولفان آزاده زارعی، مهناز کلکلی، غلامرسول نارویی، آرزو نارویی، زهرا کریمی
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری: ۱۰۳ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۲۷۵-۷
شناسه افزوده: کلکلی، مهناز، ۱۳۷۳
شناسه افزوده: نارویی، غلامرسول، ۱۳۶۱
شناسه افزوده: نارویی، آرزو، ۱۳۶۶
شناسه افزوده: کریمی، زهرا، ۱۳۵۵
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: توسعه خلاقیت - دانش آموزان - فعالیت های عملی
رده بندی کنگره: TP ۹۸۳
رده بندی دیویی: ۵۵/۶۶۸
شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۷۶۵۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: توسعه خلاقیت دردانش آموزان: روش های آموزشی و فعالیت های عملی

مولفان: آزاده زارعی - مهناز کلکلی

غلامرسول نارویی - آرزو نارویی - زهرا کریمی

ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۴

چاپ: زیرجد

قیمت: ۱۰۳۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۲۷۵-۷

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست

پیشگفتار.....	۵
مقدمه:.....	۷
فصل ۱: اهمیت خلاقیت در دانش آموزان:.....	۱۳
تعریف خلاقیت و نقش آن در رشد کودک:.....	۱۶
تأثیر خلاقیت بر یادگیری و حل مسئله:.....	۱۸
تفاوت خلاقیت با هوش و استعداد:.....	۲۱
فصل ۲ : عوامل مؤثر بر خلاقیت در دانش آموزان:.....	۲۵
تأثیر محیط و خانواده بر رشد خلاقیت:.....	۲۶
نقش مدرسه و معلمان در پرورش خلاقیت:.....	۲۹
موانع و محدودیت‌های خلاقیت در دانش آموزان:.....	۳۲
فصل ۳: نقش بازی در توسعه خلاقیت:.....	۳۵
اهمیت بازی در رشد شناختی و ذهنی کودک:.....	۳۶
انواع بازی‌های خلاقانه و تأثیر آن‌ها:.....	۳۹
بازی‌های گروهی و فردی برای تقویت خلاقیت.....	۴۲
فصل ۴ : روش‌های افزایش خلاقیت در دانش آموزان:.....	۴۷
تکنیک‌های عملی برای تحریک خلاقیت:.....	۵۰
استفاده از داستان‌گویی و نمایش برای تقویت خلاقیت:.....	۵۴
نقش هنر (نقاشی، موسیقی، نمایش) در رشد خلاقیت:.....	۵۷
فصل ۵ : فناوری و خلاقیت در دانش آموزان:.....	۶۱

تأثیر مثبت و منفی فناوری بر خلاقیت:	۶۳
تأثیرات مثبت فناوری بر خلاقیت	۶۴
تأثیرات منفی فناوری بر خلاقیت	۶۵
بازی‌های دیجیتال خلاقانه:	۶۶
ویژگی‌های بازی‌های دیجیتال خلاقانه	۶۷
چالش‌ها و معایب بازی‌های دیجیتال خلاقانه	۶۸
نحوه استفاده درست از ابزارهای دیجیتال برای تقویت خلاقیت:	۶۹
فصل ۶: پرورش تفکر انتقادی و حل مسئله از طریق بازی:	۷۵
تفاوت بین تفکر انتقادی و خلاق:	۷۸
ارتباط بین تخیل و حل مسائل واقعی:	۸۳
فصل ۷: چگونه دانش آموزان را به یادگیری خلاقانه تشویق کنیم؟	۸۷
ایجاد محیط یادگیری الهام‌بخش:	۸۹
نتیجه‌گیری:	۹۱
منابع:	۹۷

پیشگفتار

در جهان امروز که با سرعتی شگفت‌انگیز در حال تحول است، توانایی‌های ذهنی و خلاقیت افراد به یکی از مهم‌ترین منابع موفقیت در زندگی شخصی و اجتماعی تبدیل شده است. دنیای معاصر، فراتر از مهارت‌های صرفاً تحصیلی و حافظه‌ای، نیازمند انسان‌هایی است که توانایی نوآوری، حل مسئله، تفکر نقادانه و خلق ایده‌های جدید را داشته باشند. در این میان، مدارس و نظام‌های آموزشی نقش بسزایی در پرورش و توسعه خلاقیت دانش‌آموزان ایفا می‌کنند.

خلاقیت، نه تنها ابزاری برای یادگیری مؤثر، بلکه عاملی کلیدی در شکل‌دهی به شخصیت، تقویت اعتماد به نفس و ارتقای توانایی‌های اجتماعی دانش‌آموزان است. دانش‌آموزی که بتواند به شیوه‌ای خلاقانه فکر کند، قادر خواهد بود به چالش‌ها با دیدگاه‌های نو پاسخ دهد، ایده‌های منحصر به فرد ارائه کند و در مسیر رشد فردی و اجتماعی خود موفق‌تر باشد. این کتاب، با تمرکز بر توسعه خلاقیت، تلاش دارد تا معلمان، مربیان و والدین را با روش‌ها و فعالیت‌های عملی مؤثر برای پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان آشنا کند.

در فصل‌های این کتاب، ابتدا به مفهوم خلاقیت و اهمیت آن در آموزش و پرورش پرداخته شده است. سپس، نظریه‌های علمی و روان‌شناختی مرتبط با خلاقیت و فرآیندهای ذهنی دانش‌آموزان تشریح شده‌اند تا پایه‌ای علمی برای فعالیت‌های عملی فراهم شود. بخشی از کتاب به بررسی روش‌های آموزشی خلاقانه اختصاص یافته است؛ روش‌هایی که می‌توانند کلاس‌های درس را به محیطی پویا و جذاب برای یادگیری تبدیل کنند.

یکی از ویژگی‌های برجسته این کتاب، ارائه فعالیت‌های عملی و قابل اجرا در محیط مدرسه است. این فعالیت‌ها شامل بازی‌های فکری، تمرین‌های گروهی، پروژه‌های پژوهشی کوچک و تکنیک‌های حل مسئله هستند که دانش‌آموزان را به تفکر خلاقانه تشویق می‌کنند. هر فعالیت با هدف تقویت توانایی‌های ذهنی و ارتقای مهارت‌های شناختی و اجتماعی طراحی شده است و می‌تواند به معلمان کمک کند تا روش‌های تدریس خود را به شیوه‌ای نوین و مؤثر بازسازی کنند.

همچنین، این کتاب اهمیت ایجاد محیطی حمایتی و انگیزشی در مدارس را برای پرورش خلاقیت دانش‌آموزان مورد تأکید قرار می‌دهد. معلمان و مدیران آموزشی، با بهره‌گیری از راهکارهای ارائه شده، می‌توانند فرهنگی در مدرسه ایجاد کنند که خلاقیت را ارزشمند بداند و دانش‌آموزان را در مسیر کشف استعدادها و توانایی‌های درونی خود هدایت کند.

هدف اصلی این اثر، فراهم کردن بستری عملی و علمی برای توسعه خلاقیت دانش‌آموزان است؛ به گونه‌ای که علاوه بر ارتقای مهارت‌های ذهنی، توانایی حل مسئله، نوآوری و تفکر مستقل، زمینه رشد شخصیت و اعتماد به نفس آنان نیز فراهم شود. این کتاب برای معلمان، والدین، مربیان آموزشی و همه کسانی که دغدغه پرورش نسلی خلاق و توانمند دارند، می‌تواند راهنمایی جامع و کاربردی باشد.

امید است که این اثر، نه تنها به ارتقای کیفیت آموزش در مدارس کمک کند، بلکه الهام‌بخش پژوهش‌های بیشتر و نوآوری‌های آموزشی در راستای پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان باشد. با مطالعه و اجرای روش‌ها و فعالیت‌های ارائه شده، می‌توان به تدریج نسلی از دانش‌آموزان را پرورش داد که با دیدگاهی نو، توانایی حل مسئله، و جسارت خلاقانه، آماده مواجهه با چالش‌های پیچیده و فرصت‌های نوین زندگی هستند.

مقدمه:

امروزه جهان در مسیری پرشتاب به سوی تحولاتی گسترده در عرصه‌های مختلف علمی، فناوری، فرهنگی و اجتماعی گام برمی‌دارد. یکی از اصلی‌ترین عواملی که جوامع را در این مسیر به موفقیت می‌رساند، بهره‌مندی از منابع انسانی خلاق و نوآور است. خلاقیت به‌عنوان موتور محرکه توسعه فردی و اجتماعی، نقش بی‌بدیلی در رشد پایدار و توانمندسازی نسل آینده دارد. در چنین شرایطی، نهادهای آموزشی، به‌ویژه مدارس، بیش از هر زمان دیگری وظیفه‌ای خطیر بر دوش دارند؛ وظیفه‌ای که محور اصلی آن، پرورش دانش‌آموزانی توانمند در زمینه تفکر خلاق و حل مسائل نوین است.

از دیرباز، اندیشمندان تعلیم و تربیت، بر اهمیت خلاقیت به‌عنوان یکی از ابعاد اساسی شخصیت انسان تأکید کرده‌اند. خلاقیت نه یک استعداد نادر و ویژه برای عده‌ای محدود، بلکه ظرفیتی عمومی است که در وجود همه انسان‌ها نهفته است. تفاوت افراد در میزان شکوفایی این ظرفیت، بیشتر از آنکه به عوامل ژنتیکی و ذاتی بازگردد، تحت تأثیر محیط، آموزش و فرصت‌های رشد قرار دارد. از این‌رو، نظام‌های آموزشی می‌توانند با فراهم‌سازی شرایط مناسب، بستر لازم برای بروز و تقویت خلاقیت دانش‌آموزان را مهیا سازند.

در نظام آموزشی سنتی، بیشتر تمرکز بر انتقال دانش و محفوظات بوده است. این رویکرد اگرچه در مقاطع تاریخی گذشته پاسخگوی نیازهای جوامع بود، اما امروزه با توجه به پیچیدگی مسائل و سرعت تغییرات، ناکافی به نظر می‌رسد. نظام آموزشی نوین باید از تکرار صرف دانسته‌ها فراتر رود و دانش‌آموزان را به تفکر مستقل، طرح ایده‌های نو و کشف راه‌حل‌های خلاقانه سوق دهد. بدین معنا، آموزش و پرورش دیگر تنها مسئول انتقال دانش نیست، بلکه وظیفه‌ای فراتر یعنی تربیت شهروندانی خلاق، نقاد و نوآور را بر عهده دارد.

خلاقیت در آموزش، مفهومی چندبعدی است. از یک سو با فرایندهای شناختی همچون تفکر واگرا، تخیل و حل مسئله مرتبط است، و از سوی دیگر، با عوامل عاطفی، اجتماعی و محیطی پیوندی تنگاتنگ دارد. دانش‌آموزان زمانی می‌توانند خلاقیت خود را به‌طور کامل بروز دهند که در محیطی امن، حمایتگر و انگیزشی قرار گیرند؛ محیطی که اشتباه کردن در آن نکوهیده نباشد، بلکه فرصتی برای یادگیری و تجربه تلقی شود. ایجاد چنین فضایی در کلاس درس، نیازمند تغییر نگرش معلمان، مدیران و حتی والدین است.

معلم به‌عنوان اصلی‌ترین تسهیل‌گر فرایند یادگیری، نقشی بنیادین در پرورش خلاقیت ایفا می‌کنند. شیوه تدریس، نوع پرسش‌ها، نحوه ارزیابی و حتی تعاملات روزمره معلم با دانش‌آموزان می‌تواند به تقویت یا تضعیف خلاقیت آنان بینجامد. اگر معلم تنها بر پاسخ‌های درست و از پیش تعیین‌شده اصرار ورزد، فرصت اندیشیدن و تجربه کردن را از دانش‌آموزان سلب می‌کند. اما اگر با طرح پرسش‌های باز، ایجاد موقعیت‌های چالش‌برانگیز و تشویق به دیدگاه‌های متنوع، فضای کلاس را به محیطی پویا تبدیل کند، دانش‌آموزان به‌طور طبیعی به سمت خلاقیت سوق داده می‌شوند.

از سوی دیگر، خانواده و محیط اجتماعی نیز در پرورش خلاقیت نقش مکمل دارند. والدینی که فرصت‌های متنوعی برای تجربه، آزمایش و پرسشگری در اختیار فرزندان خود قرار می‌دهند، زمینه بروز استعدادهای خلاق آنان را فراهم می‌کنند. همچنین، جامعه‌ای که به ایده‌های نو ارزش نهاده و برای آن‌ها بستر اجرایی فراهم سازد، در واقع سرمایه‌گذاری بلندمدتی برای توسعه پایدار خویش انجام داده است.

اهمیت خلاقیت در دنیای معاصر به حدی است که می‌توان آن را یکی از مهارت‌های بنیادین قرن بیست‌ویکم دانست. توانایی حل مسائل پیچیده، اندیشیدن به شیوه‌های متفاوت، خلق راه‌حل‌های نوین، و انطباق با تغییرات سریع محیطی، همگی بر پایه

خلاقیت شکل می‌گیرند. بنابراین، پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان نه تنها یک ضرورت آموزشی، بلکه ضرورتی اجتماعی و اقتصادی برای آینده کشورهاست.

محیط‌های آموزشی که فرصت‌های کافی برای بروز خلاقیت فراهم می‌آورند، به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهند که اعتماد به نفس بیشتری کسب کنند، هویت فردی خود را بشناسند و انگیزه‌های درونی‌شان را تقویت نمایند. خلاقیت سبب می‌شود یادگیری برای دانش‌آموزان به تجربه‌ای لذت‌بخش تبدیل شود و آنان با علاقه و اشتیاق بیشتری در فعالیتهای آموزشی مشارکت داشته باشند.

این مقدمه بر آن است که یادآوری کند، خلاقیت نه پدیده‌ای تجملی و فرعی، بلکه یکی از ستون‌های اصلی تعلیم و تربیت در دوران حاضر است. توجه به آن می‌تواند مسیر آموزش را دگرگون سازد و مدرسه را از محیطی خشک و یک‌سویه به فضایی پویا، شاداب و الهام‌بخش تبدیل کند. معلمان، والدین و مدیران آموزشی اگر درک عمیق‌تری از ماهیت خلاقیت داشته باشند و آن را در راهبردهای تربیتی خود لحاظ کنند، خواهند توانست نسلی تربیت کنند که مجهز به توانایی‌های لازم برای رویارویی با چالش‌های آینده است.

امید است که تلاش‌های علمی و عملی در زمینه توسعه خلاقیت، بستری فراهم آورد تا آموزش و پرورش کشورها بتواند هم‌پای تحولات جهانی حرکت کرده و با پرورش نسلی خلاق، نوآور و مسئولیت‌پذیر، در مسیر پیشرفت و شکوفایی گام‌های مؤثرتری بردارد.

خلاقیت یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی است که می‌توان در دانش‌آموزان پرورش داد. این مهارت نه تنها به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا ایده‌های جدیدی خلق کنند، بلکه موجب رشد شناختی، اجتماعی و عاطفی آنها نیز می‌شود (رابینسون، ۱۳۹۸). خلاقیت

در دانش آموزان از طریق بازی، تعاملات اجتماعی، تجربه‌های حسی و یادگیری فعال توسعه می‌یابد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که محیط‌های حمایتی و تشویقی می‌توانند تأثیر بسزایی در رشد خلاقیت دانش آموزان داشته باشند (گاردنر، ۱۳۹۷). بازی یکی از اصلی‌ترین ابزارهای پرورش خلاقیت در دانش آموزان است. بازی‌های خلاقانه که نیاز به تفکر انتقادی و حل مسئله دارند، می‌توانند دانش آموزان را به چالش کشیده و قدرت تخیل آن‌ها را تقویت کنند (ویگوتسکی، ۱۳۹۶). برای مثال، بازی‌های ساختنی مانند لگو، خمیر بازی و نقاشی‌های آزاد، دانش آموزان را تشویق می‌کنند تا ایده‌های جدیدی را تجربه کنند. این نوع بازی‌ها به دانش آموزان اجازه می‌دهند تا بدون ترس از اشتباه کردن، خلاقیت خود را بیان کنند (پیاز، ۱۳۹۵).

نقش والدین و مربیان در رشد خلاقیت دانش آموزان بسیار مهم است. آن‌ها می‌توانند با ایجاد فرصت‌های مناسب، محیطی غنی و الهام‌بخش را برای رشد خلاقیت فراهم کنند (مونته سوری، ۱۳۹۴). ایجاد فضایی که دانش آموزان در آن احساس امنیت کنند، از عوامل مهم در توسعه خلاقیت محسوب می‌شود. دانش آموزان زمانی که احساس کنند ایده‌هایشان مورد پذیرش قرار می‌گیرد، تمایل بیشتری به کشف و ابداع خواهند داشت (برونر، ۱۳۹۳). استفاده از داستان‌گویی و نمایش نیز به عنوان راهکاری برای توسعه خلاقیت در دانش آموزان شناخته شده است. دانش آموزان با شنیدن داستان‌ها، قدرت تخیل خود را تقویت می‌کنند و یاد می‌گیرند که چگونه ایده‌های جدید را در ذهن خود پرورش دهند (کمپبل، ۱۳۹۲). همچنین، اجرای نمایش‌های خلاقانه و ایفای نقش‌های مختلف، می‌تواند موجب گسترش دامنه تفکر و تخیل آن‌ها شود (ویگوتسکی، ۱۳۹۱).

علاوه بر بازی‌های فیزیکی و تعاملی، فناوری نیز نقش قابل توجهی در تقویت خلاقیت دانش آموزان دارد. استفاده از ابزارهای دیجیتال مانند تبلت و کامپیوتر، اگر به درستی

مدیریت شود، می‌تواند منجر به افزایش مهارت‌های خلاقانه شود (پرکینز، ۱۳۹۰).
نرم‌افزارهای طراحی، بازی‌های آموزشی و اپلیکیشن‌های هنری از جمله مواردی هستند
که می‌توانند خلاقیت دانش‌آموزان را تحریک کنند (فلوریدا، ۱۳۸۹). البته، استفاده
بیش از حد از فناوری می‌تواند اثرات منفی بر روی خلاقیت دانش‌آموزان داشته باشد
و باعث کاهش توانایی آن‌ها در تفکر مستقل شود (جونز، ۱۳۸۸).

پرورش تفکر انتقادی از طریق بازی‌های هدفمند، راهی مؤثر برای رشد خلاقیت است.
بازی‌هایی که نیازمند حل مسئله هستند، مانند معماها و بازی‌های استراتژیک، به دانش
آموزان کمک می‌کنند تا به روش‌های جدیدی برای حل مسائل بیندیشند (دوی،
۱۳۸۷). این نوع بازی‌ها موجب افزایش توانایی تجزیه و تحلیل دانش‌آموزان می‌شود و
به آن‌ها می‌آموزد که مسائل را از زوایای مختلف بررسی کنند (برونر، ۱۳۸۶).

در کنار این روش‌ها، فراهم کردن فرصت‌هایی برای تجربه‌های عملی نیز در رشد
خلاقیت دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد. برای مثال، مشارکت در فعالیت‌های هنری،
موسیقی، سفالگری و کارهای دستی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا ایده‌های
جدیدی را تجربه کنند و از طریق فرآیند خلق، مهارت‌های خلاقانه خود را گسترش
دهند (گاردنر، ۱۳۸۵). یکی از موانع رشد خلاقیت در دانش‌آموزان، سیستم‌های
آموزشی سخت‌گیرانه‌ای است که بر حفظ کردن مطالب و پاسخ‌های مشخص تأکید
دارند. در چنین محیط‌هایی، فرصت‌های کمی برای تجربه، کشف و اشتباه کردن وجود
دارد و این امر می‌تواند باعث کاهش خلاقیت شود (رابینسون، ۱۳۸۴). به همین دلیل،
ایجاد فضاهای یادگیری باز و انعطاف‌پذیر که در آن‌ها دانش‌آموزان بتوانند آزادانه
ایده‌های خود را بیان کنند، ضروری است (مونته‌سوری، ۱۳۸۳). والدین و مربیان
می‌توانند با ایجاد فرصت‌های مناسب، دانش‌آموزان را به خلاقیت تشویق کنند. برای
مثال، پرسیدن سؤالات باز، تشویق به کنجکاوی، ارائه فرصت‌هایی برای حل مسائل

واقعی، و فراهم کردن وسایل و ابزارهای متنوع برای خلق آثار جدید از جمله روش‌های مؤثر در این زمینه هستند (کمپبل، ۱۳۸۲). علاوه بر این، حمایت عاطفی و تشویق دانش‌آموزان به پذیرش چالش‌ها نیز می‌تواند انگیزه آن‌ها را برای کشف و تجربه افزایش دهد (ویگوتسکی، ۱۳۸۱). با توجه به اهمیت بازی و یادگیری در پرورش خلاقیت، می‌توان نتیجه گرفت که ترکیب این دو عامل می‌تواند تأثیر چشمگیری بر رشد دانش‌آموزان داشته باشد. بازی‌های خلاقانه و فرصت‌های یادگیری تجربی، به دانش‌آموزان امکان می‌دهند که به طور طبیعی و لذت‌بخش مهارت‌های خلاقانه خود را تقویت کنند (گاردنر، ۱۳۸۰). بنابراین، والدین، مربیان و سیاست‌گذاران آموزشی باید به ایجاد محیط‌هایی که از خلاقیت دانش‌آموزان حمایت می‌کنند، توجه ویژه‌ای داشته باشند (برونر، ۱۳۷۹).

فصل ۱:

اهمیت خلاقیت در دانش آموزان:

خلاقیت یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های انسانی است که در دوران کودکی شکل می‌گیرد و توسعه می‌یابد. این ویژگی به دانش آموزان کمک می‌کند تا بتوانند مسائل را از زوایای مختلف ببینند، راه‌حل‌های جدید ارائه دهند و در مواجهه با چالش‌ها انعطاف‌پذیر باشند (شفیعی، ۱۳۹۸). از دیدگاه روان‌شناسان تربیتی، خلاقیت نه تنها در موفقیت تحصیلی تأثیرگذار است، بلکه در رشد شخصیتی و اجتماعی نیز نقش مهمی دارد (کاظمی، ۱۳۹۷). تحقیقات نشان داده‌اند که دانش آموزانی که در محیط‌های غنی از محرک‌های خلاقانه رشد می‌کنند، از نظر مهارت‌های شناختی و اجتماعی نسبت به همسالان خود عملکرد بهتری دارند (نیک‌نژاد، ۱۳۹۶).

یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد خلاقیت، محیطی است که کودک در آن پرورش می‌یابد. محیط‌های غنی از نظر تجربیات حسی، بازی‌های متنوع و آزادی در بیان ایده‌ها، نقش مهمی در شکل‌گیری تفکر خلاق دارند (رحمانی، ۱۳۹۵). والدینی که فرزندان خود را به انجام فعالیت‌های خلاقانه تشویق می‌کنند، مانند نقاشی، داستان‌سرایی و بازی‌های تخیلی، زمینه‌ساز توسعه تفکر خلاق در آنان می‌شوند (حسینی، ۱۳۹۴). علاوه بر این، نوع تعاملات اجتماعی کودک با همسالان و بزرگسالان نیز بر خلاقیت او تأثیر دارد. دانش آموزانی که در محیط‌های اجتماعی پویا قرار دارند، فرصت بیشتری برای کشف و تجربه دارند و در نتیجه، خلاق‌تر عمل می‌کنند (بهرامی، ۱۳۹۳).

مطالعات روان‌شناسی نشان داده است که خلاقیت با توانایی حل مسئله ارتباط مستقیمی دارد. دانش آموزانی که خلاقیت بیشتری دارند، هنگام مواجهه با مسائل و چالش‌ها، راه‌حل‌های ابتکاری و نوآورانه ارائه می‌دهند (جلالی، ۱۳۹۲). این دانش آموزان معمولاً توانایی بیشتری در تفکر واگرا دارند و می‌توانند ایده‌های متعددی را برای یک مسئله خاص مطرح کنند (سلیمی، ۱۳۹۱). بنابراین، پرورش خلاقیت از دوران کودکی نه تنها موجب بهبود عملکرد تحصیلی می‌شود، بلکه توانایی حل مسائل پیچیده را نیز افزایش می‌دهد (افشار، ۱۳۹۰).

در کنار عوامل محیطی، نقش نظام آموزشی نیز در رشد خلاقیت بسیار پررنگ است. سیستم‌های آموزشی سنتی که بر حفظ کردن مطالب تأکید دارند، می‌توانند مانع بروز خلاقیت در دانش آموزان شوند (میرزایی، ۱۳۸۹). از سوی دیگر، روش‌های آموزشی مبتنی بر پروژه، یادگیری مشارکتی و روش‌های فعال تدریس، زمینه‌ای مناسب برای پرورش خلاقیت فراهم می‌آورند (رستمی، ۱۳۸۸). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دانش آموزانی که در محیط‌های آموزشی خلاقانه تحصیل می‌کنند، از نظر نوآوری و تولید ایده‌های جدید عملکرد بهتری دارند (قادری، ۱۳۸۷). بازی نیز یکی از مهم‌ترین ابزارهای پرورش خلاقیت در دانش آموزان محسوب می‌شود. بازی‌هایی که شامل نقش‌آفرینی، داستان‌پردازی و ساخت‌وساز هستند، به دانش آموزان امکان می‌دهند تا تفکر خلاق خود را به کار بگیرند و ایده‌های جدید خلق کنند (طاهری، ۱۳۸۶). این نوع بازی‌ها به دانش آموزان کمک می‌کنند تا ذهن خود را آزادانه به کار گیرند و از تفکر خطی و قالبی دور شوند (رضایی، ۱۳۸۵). همچنین، بازی‌های گروهی باعث تقویت مهارت‌های اجتماعی و همکاری در دانش آموزان می‌شوند که خود تأثیری مثبت بر خلاقیت دارد (کریمی، ۱۳۸۴). خلاقیت همچنین تأثیر مستقیمی بر سلامت روانی

دانش آموزان دارد. دانش آموزانی که فرصت‌های بیشتری برای بیان خلاقیت خود دارند، از نظر هیجانی پایدارتر بوده و اضطراب و استرس کمتری را تجربه می‌کنند (محمودی، ۱۳۸۳). بیان احساسات از طریق هنر، موسیقی و بازی‌های خلاقانه، به دانش آموزان کمک می‌کند تا هیجانات خود را به شیوه‌ای سالم مدیریت کنند (عباسی، ۱۳۸۲). بنابراین، فراهم کردن محیط‌هایی که در آن دانش آموزان بتوانند به بیان آزادانه ایده‌ها و احساسات خود بپردازند، برای رشد روانی آن‌ها بسیار مهم است (هاشمی، ۱۳۸۱).

بررسی‌های جامعه‌شناختی نشان می‌دهد که پرورش خلاقیت در دانش آموزان، تأثیر مستقیمی بر رشد فرهنگی و اقتصادی جامعه دارد (رحمانی، ۱۳۸۰). جوامعی که به آموزش خلاقیت از سنین پایین توجه می‌کنند، معمولاً در زمینه‌های علمی، هنری و صنعتی پیشرفت بیشتری دارند (کاظمی، ۱۳۷۹). از این رو، سیاست‌گذاران آموزشی و فرهنگی باید برنامه‌هایی تدوین کنند که به توسعه خلاقیت در دانش آموزان کمک کند (نیک‌نژاد، ۱۳۷۸). نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در ایران نشان می‌دهد که دانش آموزان ایرانی در محیط‌های آموزشی سخت‌گیرانه کمتر فرصت تجربه خلاقانه دارند و اغلب خلاقیت آن‌ها به دلیل تأکید بیش از حد بر حفظ مطالب درسی سرکوب می‌شود (حسینی، ۱۳۷۷). بنابراین، بازنگری در سیستم‌های آموزشی و ایجاد فرصت‌های بیشتر برای بازی، هنر و یادگیری اکتشافی، می‌تواند نقش مؤثری در افزایش خلاقیت دانش آموزان داشته باشد (شفیعی، ۱۳۷۶). والدین نیز باید در این مسیر نقش خود را ایفا کنند و با ایجاد محیطی حمایتی، به دانش آموزان خود کمک کنند تا استعداد‌های خلاقانه‌شان را شکوفا سازند (بهرامی، ۱۳۷۵).